

рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень: Наказ Міністерства юстиції України від 8 жовтня 1998 р. № 53/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98> (дата звернення: 05.08.2024).

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СУДОВО-БУХГАЛТЕРСЬКОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Живко Михайло,

*кандидат юридичних наук, молодший дослідник
Наукового центру інноваційних досліджень, Пюссі, Естонія*

Живко Зінаїда,

*доктор економічних наук, професор,
професор кафедри менеджменту та міжнародного бізнесу
Вищого навчального закладу «Приватне акціонерне
товариство «Львівський інститут менеджменту»*

Судово-бухгалтерська експертиза є важливим інструментом виявлення та запобігання економічних злочинів. Однак, ефективність її проведення значною мірою залежить від якості та повноти інформаційного забезпечення. Основні проблеми, які виникають при проведенні СБЕ, пов'язані з недосконалістю нормативно-правової бази, недостатністю інформаційних ресурсів та низьким рівнем взаємодії між суб'єктами інформаційного процесу. В Україні питання судово-бухгалтерської експертизи досліджували (табл. 1).

У дослідженні використано такі методи: аналіз та синтез; індукція та дедукція; порівняння; метод узагальнення [6].

- Аналіз та синтез – для вивчення теоретичних засад судово-бухгалтерської експертизи;
- Індукція та дедукція – для формування висновків на основі вивчених даних;
- Порівняння – для зіставлення підходів різних дослідників;
- Метод узагальнення – для розробки рекомендацій щодо покращення інформаційного забезпечення СБЕ.

Судово-бухгалтерська експертиза – це спеціальне дослідження бухгалтерських документів, фінансової звітності та інших матеріалів з метою встановлення фактів господарської діяльності, що мають значення для розслідування злочинів і правопорушень. Експертиза

включає аналіз первинних документів, облікових реєстрів, фінансових звітів та інших даних.

Таблиця 1

Визначення судово-бухгалтерської експертизи

№ з/п	Дослідник	Визначення судово-бухгалтерської експертизи
1	Волкова І.А. [1]	Судово-бухгалтерська експертиза є одним із найпоширеніших видів судових експертиз. Необхідність у судово-бухгалтерській експертизі виникає під час розслідування і судового розгляду цивільних справ про привласнення, посадові (службові) злочини, а також відносно цивільних справ, коли необхідно проаналізувати дані про фінансово-господарські операції, що відображені у бухгалтерському обліку.
2	Живко З.Б., Живко М.О. [2]	Судово-бухгалтерська експертиза – це діяльність експерта-бухгалтера у певній процесуально-правовій формі на базі спеціальних знань матеріальних об'єктів, явищ та процесів, пов'язаних з господарюванням суб'єкта, що спрямована на дослідження документів, записів бухгалтерського обліку та підготування висновку про підтвердження або спростування окремих фактів, їх наукове обґрунтування та представлення нових, раніше не відомих слідству (суду) обставин.
3	Іванченко С.І. [3]	Комплексна перевірка фінансово-господарської діяльності з метою виявлення ознак злочинів.
4	Коваленко М.М. [4]	Метод дослідження документальних даних для підтвердження фактів господарських операцій.
5	Петренко О.В. [5]	Системний аналіз бухгалтерських документів для визначення відповідності законодавству.

Власне трактування – судово-бухгалтерська експертиза є комплексним дослідженням, яке включає перевірку фінансової та бухгалтерської документації з метою виявлення та аналізу фактів, що можуть бути використані у судовому процесі для підтвердження або спростування обвинувачень у економічних злочинах. Інформаційне забезпечення в цьому процесі відіграє ключову роль, оскільки якість і повнота наданих даних визначає точність висновків експерта.

Основні проблеми проведення судово-бухгалтерської експертизи включають: недостатність нормативно-правової бази; недосконалість методичних рекомендацій; обмеженість доступу до необхідної інформації; недостатня кваліфікація фахівців; низький рівень взаємодії між різними суб'єктами інформаційного процесу.

Інформація відіграє вирішальну роль у проведенні судово-бухгалтерської експертизи. Вона включає бухгалтерські документи, фінансову звітність, дані з електронних систем обліку та інші джерела, що мають значення для розслідування. Якість та повнота інформації безпосередньо впливають на достовірність та об'єктивність висновків експерта.

Для покращення інформаційного забезпечення СБЕ необхідно:

- Удосконалення нормативно-правової бази;
- Розробка та впровадження сучасних методичних рекомендацій;
- Підвищення рівня кваліфікації фахівців через навчання та підвищення кваліфікації;
- Забезпечення доступу до всіх необхідних джерел інформації;
- Підвищення рівня взаємодії між суб'єктами інформаційного процесу через створення єдиних інформаційних платформ.

Удосконалення нормативно-правової бази передбачає комплекс заходів, спрямованих на створення, оновлення та гармонізацію законодавчих і нормативних актів, які регулюють певну сферу діяльності. Це включає:

1. Аналіз поточного стану – вивчення існуючих законів та нормативних актів для виявлення їх слабких місць, прогалин і неузгодженостей.

2. Гармонізація з міжнародними стандартами – врахування міжнародних норм і стандартів для забезпечення відповідності національних законодавств світовим вимогам.

3. Консультації з експертами та громадськістю – залучення фахівців, громадських організацій і зацікавлених сторін для обговорення та вдосконалення нормативних актів.

4. Розробка нових актів – створення нових нормативних документів, що відповідають сучасним вимогам і потребам.

5. Прийняття та впровадження – офіційне затвердження та впровадження оновлених нормативно-правових актів.

Розробка та впровадження сучасних методичних рекомендацій. Цей напрямок спрямований на створення чітких, актуальних та практичних інструкцій, що допомагають фахівцям виконувати свої обов'язки ефективніше. Процес включає:

1. Дослідження найкращих практик – вивчення досвіду передових країн і організацій для запозичення найефективніших методів.

2. Адаптація до національних умов – модифікація міжнародних рекомендацій з урахуванням специфіки та умов країни.

3. Пілотне впровадження – тестування нових методик у вибраних організаціях чи регіонах для оцінки їх ефективності.

4. Оцінка та вдосконалення – збір зворотного зв'язку від користувачів, аналіз результатів і внесення коректив.

5. Масове впровадження – розповсюдження вдосконалених методичних рекомендацій серед усіх зацікавлених сторін.

Підвищення рівня кваліфікації фахівців через навчання та підвищення кваліфікації. Цей аспект включає заходи, спрямовані на покращення знань та навичок фахівців. Основні кроки: визначення потреб у навчанні; розробка навчальних програм; проведення навчання; оцінка ефективності навчання; безперервне підвищення кваліфікації. Аналіз кваліфікаційних вимог і виявлення прогалин у знаннях та навичках працівників. Створення курсів, тренінгів та семінарів, які відповідають сучасним вимогам і стандартам. Організація та проведення навчальних заходів з залученням кваліфікованих тренерів та експертів. Вимірювання результатів навчання, збирання відгуків та аналіз отриманих знань. Регулярне оновлення програм навчання відповідно до нових вимог і технологій.

Для забезпечення ефективної роботи фахівців необхідно мати доступ до актуальної і повної інформації. Цей процес включає: створення та підтримка інформаційних ресурсів; доступність інформації; актуалізація даних; навчання користувачів та захист інформації. Розробка та адміністрування баз даних, електронних бібліотек та інших ресурсів. Забезпечення легкого і швидкого доступу до інформаційних ресурсів через зручні інтерфейси та пошукові системи. Постійне оновлення інформаційних джерел для забезпечення їх відповідності сучасним реаліям. Проведення інструктажів та тренінгів щодо використання інформаційних ресурсів. Забезпечення безпеки та конфіденційності даних через впровадження сучасних засобів захисту.

Підвищення рівня взаємодії між суб'єктами інформаційного процесу через створення єдиних інформаційних платформ. Ефективна взаємодія між різними суб'єктами інформаційного процесу можлива через використання спільних платформ, що включає: розробка єдиних інформаційних платформ; стандартизація даних; інтеграція існуючих систем; технічна підтримка; зворотний зв'язок та удосконалення. Створення інтегрованих систем для обміну інформацією та координації дій. Введення єдиних стандартів для зберігання, обробки та передачі даних. З'єднання різних інформаційних систем у єдину мережу для забезпечення безперервного обміну даними. Забезпечення безперебійної

роботи платформ та надання допомоги користувачам. Збір відгуків від користувачів, аналіз їх потреб і внесення покращень до системи. Такі заходи дозволять забезпечити ефективну роботу фахівців, підвищити якість їхньої діяльності та сприяти розвитку відповідних сфер.

Висновки. Інформаційне забезпечення є ключовим елементом судово-бухгалтерської експертизи. Вдосконалення нормативно-правової бази, підвищення кваліфікації фахівців та поліпшення доступу до необхідної інформації сприятимуть підвищенню якості та ефективності проведення СБЕ. Взаємодія між суб'єктами інформаційного процесу є важливою складовою успішного проведення експертизи.

Література:

1. Волкова І. А. Судово-бухгалтерська експертиза: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.]. К.: Центр учбової літератури, 2009. 84 с.
2. Живко З.Б., Живко М.О. Судова бухгалтерія у схемах і таблицях. Навчальний посібник. Львів: Камела, 2007. 300 с.
3. Іванченко С.І. Судово-бухгалтерська експертиза. К.: Освіта, 2018.
4. Коваленко М.М. Теорія і практика судово-бухгалтерської експертизи. Х.: Ранок, 2020.
5. Петренко О.В. Основи судово-бухгалтерської експертизи. Львів: Світ, 2019.
6. Живко З.Б. Забезпечення експертної оцінки системи економічної безпеки підприємства. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. Серія економічна: збірник наукових праць / головний редактор М.М.Цимбалюк. Вип. 2. Львів: ЛьвДУВС, 2013. С. 239–250.